Adina MATROZI MARIN
Universitatea din Piteşti

DEFINIŢIA CONTEXTUALĂ A PREPOZIŢIEI

Résumé: *Notre étude s'inscrit dans la lignée des essais de définition de la préposition en roumain. On utilise comme méthode la distribution contextuelle.*
Mots-clés *: préposition, contexte, distribution contextuelle*

Studiile care s-au ocupat până acum cu găsirea unei definiţii contextuale a prepoziţiei n-au reuşit să surprindă un context unic. În cadrul gramaticii tradiţionale, unităţile gramaticale sunt definite după mai multe criterii simultan, producându-se astfel confuzii şi clasificări deficitare. Studiile lingvistice moderne au de cele mai multe ori un caracter complementar si prin urmare, nu trebuie privite ca fiind în opoziţie cu cele tradiţionale. Cercetarea valenţelor cuvintelor evidenţiază caracterul sintactic neomogen al cuvintelor care alcătuiesc o parte de vorbire, iar în anumite cazuri, satisfacerea unor valenţe devine obligatorie, astfel creându-se o categorie specială a determinanţilor obligatorii (valenţa este „ însuşirea unui cuvânt de a se combina în propoziţie cu alt cuvânt, şi, în frază, cu o propoziţie", iar „ totalitatea valenţelor unui cuvânt formează un spectru de valenţe" – S. Stati, 1972, p. 8).

Există încă gramaticieni care susţin că lingvistica modernă reformulează într-o manieră greoaie, folosind o terminologie mult mai complicată, ceea ce gramatica tradiţională explica mult mai simplu; însă noţiunile noi de lingvistică nu sunt pur speculative şi nu sunt lipsite de importanţă practică. (cf. S. Stati, 1972, p. 3)

Au fost formulate două opinii situate la poli opuşi în privinţa utilităţii metodei distribuţionale: una susţine că metodele distribuţionale pot fi folosite ca unică metodă de achiziţionare a limbajului; susţinătorii celuilalt curent de opinie afirmă că acestea nu pot asigura nici o o informaţie utilă privind aspectele limbii. Pe o poziţie intermediară se situează studiile moderne de psihologie, care evidenţiază că metodele distribuţionale sunt valoroase într-un număr de domenii, în timp ce în altele (precum sintaxa şi semantica) nu au utilitate.

Studiul de faţă îşi propune să demonstreze utilitatea definiţiei contextuale cel puţin în cazul prepoziţiei şi să găsească contextul într-adevăr diagnostic, pornind de la observaţiile făcute asupra celor două studii menţionate anterior. Analiza distribuţională este bazată pe context, ea reprezentând proprietatea elementelor lingvistice de a apărea în contexte diferite, aceasta presupunând diferite vecinătăţi, iar importanţa acestui tip de analiză constă în sublinierea ocurenţei sau non-ocurenţei elementului urmărit într-un anumit punct al lanţului vorbit. (V.Guţu-Romalo, 1968, p. 26-27) Distribuţia unui element reprezintă totalitatea contextelor, a poziţiilor în care apare, în raport cu ocurenţa altor elemente. Enunţurile sau trăsăturile sunt echivalente din punct de vedere lingvistic, descriptiv sau distribuţional, în cazul în care în ele există elemente şi relaţii distributive identice. Rezultatele şi simbolurile lingvisticii descriptive nu pot acoperi complet ocurenţele din cadrul vorbirii, neputând nici să dea informaţii asupra sensului. (Z. Harris, 1961, p. 15-16)

Definiţia contextuală a prepoziţiei a fost elaborată de către L. Vasiliu, (1960, p. 771-773), fiind întemeiată pe analiza distribuţională; s-a pornit de la "recţiunea caracteristică în

BDD-A5331 © 2005 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:56:43 UTC)

dublu sens", pentru ca apoi autoarea să revină (1968, p. 306-309), aratând că "prepoziţiile apar în secvenţe de cel puţin trei cuvinte". Astfel s-a ajuns la variante cu centru verbal, substantival, adjectival, adverbial şi cu adjuncţii: substantiv, pronume, numeral, adjectiv, adverb şi verb (*merg la şcoală; sticla de vin; bun de gură; aproape de gară; vai de elevi*).

Unul dintre criteriile de clasificare a prepoziţiilor este reprezentat de modalitatea lor de distribuţie, combinaţiile pe care le realizează; ţinându-se cont de relaţia mai strânsă a prepoziţiei cu termenul determinant, se disting patru clase. Clasa cea mai cuprinzătoare este cea a prepoziţiilor care precedă un substantiv, pronume sau numeral, în care intră toate prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale, cu excepţia lui *până,* care realizează combinaţii cu un substantiv sau un substitut al acestuia numai când este precedat de o altă prepoziţie (*Drumul până la facultate)* sau când este folosit adverbial (*Merge până seara*).

Problema transformării substantivelor în adverbe (în construcţii care exprimă timpul: *Se întoarce luni/seara*) a fost îndelung dezbătută, demonstrându-se că, în momentul în care substantivul este însoţit de prepoziţie, are loc un fenomen similar conversiunii, acesta adverbializând substantivul: *în acest loc = aici (unde?); în acest moment = acum (când?)* (cf. L. Seche, 1958, p. 15-19 şi C. Dominte, 1970, p. 234). O dovadă în plus în acest sens o reprezintă şi unele adverbe formate din substantive exprimând noţiuni spaţio-temporale, însoţite de prepoziţii devenite prefi: *a+casă>acasă.*

Prin urmare, "prepoziţia este un instrument de subordonare prin excelenţă nominală, cu atât mai mult cu cât prepoziţiile care impun dativul şi genitivul se combină numai cu un nume." (cf. G. Ciompec, 1985, p. 300). Printre valenţele verbelor se află şi grupul prepoziţional subordonat: "În grupul verbal, toate poziţiile sintactice în raport de dependenţă faţă de verb cuprind şi realizări prepoziţionale."(V. Guţu-Romalo, 1973).

Ţinându-se cont de aceasta, în încercarea de a reduce variantele la invariante, s-a constatat că singurul context în care pot apărea toate prepoziţiile este V( )S, inconvenientul fiind acela că, pe lângă prepoziţie, pot satisface acest context şi "articolul, adjectivul sau un substantiv în genitiv" (L. Vasiliu, 1968, p. 308). Excluzând adjectivul şi substantivul pe criterii topice (deoarece pot trece în postpunere), rămân în discuţie articolul şi prepoziţia, cu poziţii fi. Însă în contextul propus, poate apărea articolul precedat de prepoziţie, dar niciodată prepoziţia precedată de articol, de unde concluzia că V( )ArS este contextul diagnostic al prepoziţiei [unde ( ) ArS constituie determinantul lui V, modalitate prin care sunt excluse adverbele, care determină individual verbul].

Studiile mai noi atrag atenţia asupra faptului că "restricţia este pertinentă, dar iese din codul general al analizei distributive, care operează cu distincţii formale, nu cu regenţe sintactice", iar în cazurile unor semiadverbe (*doar, tocmai*) este chiar inutilă (Şt. Găitănaru, 1998, p. 316). Plecând de la definiţia clasică, potrivit căreia prepoziţia nu poate apărea la sfârşitul unui grup determinant, se propune drept context diagnostic al prepoziţiei următorul context: V( )Ar1S (non) sau V( )Ar2S(non), unde Ar1= articol hotărât sau nehotărât la forma de acuzativ, (nominativul este exclus în această situaţie, deoarece este cazul nonsubordonării, prin urmare nu admite prepoziţii); Ar2= articol hotărât sau nehotărât la forma de genitiv-dativ, iar (non) = valenţa sintactică nepermisă în alternanţă cu ( ).

O abordare nouă a aspectelor privind importanţa construcţiilor şi a metodelor distribuţionale este propusă de lingvistica cognitivă care are drept scop înţelegerea modalităţii în care cunoaşterea umană motivează fenomenele de limbă. Aceasta recunoaşte că fiinţele umane sunt înzestrate cu libera alegere, pe care o ercită în moduri nu în întregime consistente şi predictibile, dar pe de-a întregul bine motivate şi în conformitate cu anumite tipare. Este necesar să se reamintească faptul că toată experienţa este filtrată de percepţie şi în consecinţă, limbajul nu este o descriere a lumii reale. În 1999, tipologul Croft a lansat

BDD-A5331 © 2005 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:56:43 UTC)

Gramatica radicală de construcție, care promitea implicații imediate şi ajutor pentru psihologul Tomasello şi ipoteza "insulei verbale" (referitoare la achiziția limbajului de către copii). Un argument în favoarea gramaticii radicale de construcție este constatarea lui Tomasello, potrivit căreia copiii nu achiziționează structurile sintactice în care apoi să folosească seturi de verbe. Conform opiniei sale, copiii achiziționează verbe individuale, fiecare dintre ele fiind asociat cu o construcție. În plus, informațiile despre construcția unui verb cunoscut nu sunt transferate unor verbe noi.

Gramaticile "de construcție" (*Radical Construction Grammars*) au considerat că există argumente care contrazic studiile în care se susține importanța metodei distribuționale. Argumentele expuse sunt atât de natură tipologică, cât şi logică. Problema tipologică de bază este reprezentată de aplicarea metodei distribuționale datelor lingvistice din orice limbă şi datelor interne ale limbilor. Metoda distribuțională este folosită pentru a identifica in mod clar categorii sintactice într-o limbă sau în mai multe limbi, în paralel. Aceasta constă în examinarea ocurenței membrilor categoriei căutate în anumite construcții, în sensul general al construcției despre care s-a vorbit mai sus. De emplu, diferența dintre verbele tanzitive şi cele intranzitive în limba engleză poate fi realizată prin metoda distribuțională: verbele tranzitive apar în construcții active tranzitive, în timp ce verbele intranzitive, nu. Construcțiile folosite de analişti sunt considerate a fi criterii sau teste pentru categoriile sintactice în discuție. În multe cazuri, mai mult de o construcție este considerată a fi diagnostică pentru categoriile sintactice în discuție. Prima problemă tipologică pentru aplicarea metodei distribuționale este că o construcție diagnostică, folosită pentru o categorie sintactică într-o limbă, poate fi absentă în altă limbă. De emplu, multe teorii privind părțile de vorbire folosesc inflecțiile morfologice drept criteriu de împărțire a cuvintelor în părți de vorbire: marcarea cazului pentru substantive sau indexarea persoanelor pentru verb. Aceste gramatici se declară împotriva unei definiții contextuale, deoarece susțin că din punct de vedere logic există o incoerență; construcțiile sunt folosite pentru a defini categoriile, iar apoi categoriile sunt considerate drept unități simple ("primitives") care definesc construcțiile, prin urmare această abordare este circulară.(cf. W. Croft, 2001, p. 5-7)

Lingviştii cognitivi au extins noțiunea de construcție la unități mai mici decât cele recunoscute de gramatica tradițională. Morfologia reprezintă forme ale cuvintelor, inclusiv afi şi compuse (care sunt de asemenea unități simbolice comple). Structurile morfologice pot fi descrise în variate grade de schematizare, aşa cum se întâmplă şi cu structurile sintactice. Pentru limba engleză, tiparul [Verb -TNS (unde TNS = tense/timp] descrie o structură morfologică schematică completă, în timp ce [Noun-s] descrie o structură morfologică parțial de substanță, parțial schematică. În sfârşit, lingviştii cognitivi au extins noțiunea de construcție pentru a include unități atât simbolice comple, cât şi atomice. O unitate schematică atomică ar putea fi o categorie sintactică precum [DEM] sau [ADJ], în timp ce o unitate atomică de substanță ar putea fi un item lexical ca [this] sau [green]. Prin această noțiune generalizată de construcție se realizează o reprezentare uniformă a cunoştiințelor gramaticale, subsumând ceea ce în alte teorii sintactice este împărțit în reguli şi categorii sintactice, idiomuri, morfologie şi vocabular.

Revenind asupra semiadverbelor, despre care a fost demonstrat că pot fi ocurente în poziția prepozițiilor, putând satisface valența liberă a contextului diagnostic propus pentru acestea, trebuie subliniat că acestea se caracterizează prin faptul că realizează o relație foarte strânsă cu termenul la care sunt incidente, marcată de tendința de a se plasa proclitic

BDD-A5331 © 2005 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:56:43 UTC)

față de elementul regent. Poziția lor, alături de accent marchează termenul selectat în cadrul comunicării; pentru unele dintre ele este posibilă şi postpunerea: *Să plece măcar mama – Să plece mama măcar*; *Au venit doar nişte copii – Au venit nişte copii doar,* dar semiadverbe precum *şi, nici, tot, mai, cam, nu, prea,* admit numai antepunerea. Observația se dovedește extrem de importantă, deoarece se poate astfel demonstra că în contextul propus anterior, valența liberă încă poate fi ocupată de unele semiadverbe: *Au venit tot nişte copii - *Au venit nişte copii tot; Vorbesc şi nişte copii – *Vorbesc nişte copii şi.*

Există semiadverbe care pot apărea în contextul prepozițiilor, iar ocurența lor nu poate fi oprită prin restricțiile propuse anterior; restricția poate fi însă reformulată, deoarece se observă că toate aceste semiadverbe pot forma o propoziție cu verbul, pe când prepozițiile, nu: *Au venit măcar; Au şi venit; Tot au venit (*Au venit pe; Au venit din…)* Prin urmare, contextul diagnostic al prepoziției în limba română este V ( ) S, cu condiția ca acesta să nu constituie o propoziție # V( ) S # (unde # marchează pauza de context).

Este evident faptul că definiția contextuală a prepoziției, în forma prezentată, poate fi aplicată doar în limba română. Făcând o paralelă cu limba engleză, se ştie că printre problemele controversate privind gramatica acesteia se numără şi posibilitatea de a încheia un grup, o propoziție sau o frază, cu o prepoziție. Situația provine din limba latină, unde era greu ca o propoziție să se încheie cu o prepoziție (deşi existau şi postpoziții: *causa, gratia*). Această regulă a fost ridiculizată, ajungându-se ca astăzi toate îndreptarele să o repudieze. Prin urmare, în limba engleză prepoziția poate să apară şi la sfârşitul grupului determinant: *What are you waiting for?*

Studii recente au scos în evidență importanța abordărilor probabilistice şi distribuționale în achiziția limbajului. Un aspect important în această privință este reprezentat de utilitatea claselor importante ale informațiilor interne ale limbii, ale informațiilor distribuționale, rezultate din relațiile dintre unitățile lingvistice cum ar fi fonemele, morfemele, cuvintele şi construcțiile. Informațiile distribuționale pot fi extrase pe baza aşa-numitelor mecanisme distribuționale de învățare *(distributional learning mechanisms)*, care se inspiră şi derivă din lingvistica structurală unde erau folosite ca metodologie pentru derivarea teoriilor lingvistice, fără a pune accent pe rolul lor ca modele de achiziție. Metodele distribuționale se află totuşi printre sursele de informații necesare în achiziționarea limbajului, cu atât mai mult cu cât multe dintre propunerile de analiză non-distribuțională sunt prezentate în termeni pur conceptuali, ceea ce face comparația dificilă**.**

În plus, descrierea tipurilor de relații şi evidențierea însuşirilor combinatorii ale elementelor (ținând cont de faptul că între anumite valențe există incompatibilitate) reprezintă un element important pentru definirea şi clasificarea cuvintelor în clasele gramaticale corespunzătoare.

Bibliografie :

CHOMSKY, N., *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge, MIT Press;
CHOMSKY, N., *Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use*, Praeger, New York, 1986;
CIOMPEC, G., *Prepoziția*, în LRC (coord. I. Coteanu), Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1985;
CROFT, W., *Explaining language change: an evolutionary approach,* London, Longman, 2000;

BDD-A5331 © 2005 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:56:43 UTC)

CROFT, W., *Radical Construction Grammar: Syntactic Theory in Typological Perspective,* Oxford University Press, 2001;
CROFT, W., *Typology and Universals*, 2nd edition,Cambridge University Press, 2003;
DOMINTE, C., *Exprimarea relațiilor spațiale şi temporale prin prepoziții în limba română*, în vol. *Sistemele limbii*, Editura Academiei, Bucureşti, 1970;
GĂITĂNARU, Şt., *Gramatica actuală a limbii române*, Editura Tempora, Piteşti, 1998;
GĂITĂNARU, Şt., *Descriera locuțiunilor prepoziționale cu genitivul*, în *Crestomație de gramatică a limbii române*, Editura Tempora, Piteşti, 2001;
GAITANARU, Şt., *Studii şi articole de gramatică*, Editura Universității din Piteşti, 2002;
GUȚU-ROMALO, V., *Morfologie structurală a limbii române,* Editura Academiei, 1968;
GUTU-ROMALO, V., *Sintaxa limbii române*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1973;
HARRIS, Z.S., *Strings and Transformations in Language Description/ Introduction to String Analysis,* Dept. of Linguistics, University of Pennsylvania; *Structural Linguistics,* University of Chicago Press;
JANDA, L., *Cognitive Linguistics*, University of North Carolina, 2000;
SECHE, L., *Substantive sau adverbe?*, în LR, 6, 1958;
VASILIU, L., *Schiță de sistem al prepozițiilor limbii române*, în SG III, 1961;
VASILIU, L., *Câteva observații asupra conținutului semantic al prepozițiilor în lumina categoriilor generalului şi particularului*, 1961;
VASILIU, L., *Asupra definiției prepoziției*, în *Elemente de lingvistică structurală* (coord. I. Coteanu), Editura Științifică, 1967;
VASILIU, L., *Generarea determinanților nominali prepoziționali*, în SCL XVI, 1965, nr.1.

BDD-A5331 © 2005 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 02:56:43 UTC)